

Bedrijfsleven 2016

Jaaroverzicht ondernemend Nederland

Samenvatting

Recordaantal ondernemingen in Nederland, aantal zzp'ers groeit minder snel, meerderheid parttime starters is vrouw

16 januari 2016 - Nederland breekt eind 2016 records. Het aantal ondernemingen groeit ten opzichte van 2015 in 2016 met 3% tot het recordaantal van 1.832.812 ondernemingen. In 2015 was de groei nog 4%. De groei van het aantal zzp'ers vlakt vanaf juni wel iets af, maar de toename is nog steeds 4% ten opzichte van 2015 tot in totaal 882.694 zzp'ers. Het aantal parttime zzp'ers groeit in 2016 harder: met 5% ten opzichte van 2015 tot in totaal 219.079. Voor het eerst is de meerderheid van de parttime starters vrouw. Dit blijkt uit Jaaroverzicht ondernemend Nederland 2016 van de Kamer van Koophandel dat vandaag wordt gepubliceerd.

Er is in 2016 een recordaantal starters (192.672), maar er zijn ook meer opheffingen (129.456) dan in de afgelopen vijf jaar. Iets minder (4.421) zzp'ers startten in 2016 dan in 2015, maar dat werd goedgehaakt door veel meer (6.636) parttime starters in 2016 dan in 2015. Vermoedelijk starten meer mensen een parttime onderneming omdat ze die met andere activiteiten, zoals een parttime baan en vrijwilligers- of huishoudelijk werk, kunnen combineren. Steeds meer vrouwen gaan ondernemen: het percentage vrouwen dat onderneemt is gestegen van 32 in 2010 naar 36 in 2016. In 2016 zijn er voor het eerst meer vrouwen (52%) dan mannen die starten als parttime zelfstandige. In 2015 waren de mannen nog in de meerderheid (51%) in dit segment. Inmiddels is het aandeel vrouwen bij de parttime zelfstandige gestegen tot 46%.

Parttime bedrijven hebben hogere overlevingskans

Overlevingskansen zijn voor parttime zzp, zzp en mkb vrijwel gelijk: na vijf jaar bestaat nog ongeveer 60% van de bedrijven. Er zijn wel sectorale verschillen. Financiële instellingen hebben de hoogste overlevingskans na vijf jaar: 75%. Detailhandel de laagste: 46%. Opvallend is dat parttime bedrijven, bijvoorbeeld vennootschappen onder firma, een ongeveer 10% grotere overlevingskans hebben dan alle andere segmenten. De reden is mogelijk dat samenwerking extra kracht geeft.

Meer jongere en oudere ondernemers

De gemiddelde leeftijd van de ondernemer stijgt van 44 in 2011 naar 46 in 2016. De gemiddelde zzp'er is iets jonger, namelijk 45 jaar. Mkb'ers zijn gemiddeld iets ouder: 48 jaar. Ten opzichte van 2015 groeit de – in absolute aantallen kleinste - leeftijdscategorie van 0 tot 19 jaar (5.209 ondernemers) met 14%. In alle segmenten (behalve in het mkb) is een lichte stijging van het aantal ondernemers onder de 40 jaar te zien. Ook neemt het aantal 55+ ondernemers in 2016 met 6% toe ten opzichte van 2015. 411.166 ondernemers zijn nu ouder dan 55. De redenen zijn onder andere dat meer mensen langer actief blijven, de pensioengerechtigde leeftijd wordt verhoogd en het lastig kan zijn om een opvolger te vinden.

Aantal in buitenland geboren ondernemers neemt toe

Steeds meer ondernemers zijn in het buitenland geboren. Van de gevestigde ondernemers is in 2015 en 2016 respectievelijk 13,1% en 13,4% in het buitenland geboren. Van de starters was in 2015 19% niet in Nederland geboren en in 2016 21%. Het aantal ondernemers dat niet in Nederland is geboren neemt dus nog steeds toe. Hierbij worden niet de ondernemers meegeteld die in Nederland geboren zijn en ouders hebben die in het buitenland zijn geboren.

16% minder faillissementen, maar meer filialen geraakt

In 2016 gingen 4.065 hoofdvestigingen failliet. 16% minder dan in 2015. Toen gingen 4.861 hoofdvestigingen over de kop. Er waren in 2016 wel meer nevenvestigingen (filialen) betrokken bij de faillissementen dan in 2015: 1.735 tegen 1.61 in 2015. De belangrijkste reden van het grote aantal nevenvestigingen is het faillissement van veel detailhandelsketens.

Leeswijzer

In hoofdstukken met dit icoon gaat het over bedrijven.

In hoofdstukken met dit icoon gaat het over personen.

Inhoudsopgave

Inhoud

1	Bedrijven in Nederland	5
1.1	Bedrijvenstand: opnieuw een record	5
1.2	Absolute verdeling van bedrijfsleven 2016:	6
1.3	Relatieve verdeling bedrijfsleven over segmenten in 2016	6
1.4	Provinciale verschillen in groei in 2016	6
1.5	Bedrijven per sector	6
1.6	Ontwikkeling per maand per segment	8
2	Startende bedrijven	11
2.1	Startende bedrijven in 2016:	11
2.2	Startende bedrijven per sector	11
2.3	Overlevingsratio naar sector:	12
3	Opheffingen en faillietverklaringen	14
3.1	Opheffingen in 2016	14
3.2	Opheffingen per sector	14
3.3	Faillietverklaringen	15
4	Ondernemerskenmerken	16
4.1	Leeftijden gevestigde ondernemers	16
4.2	Leeftijden starters	17
4.3	Leeftijdverdeling gevestigde ondernemers	17
4.4	Leeftijdverdeling starters	18
4.5	Man-vrouwerhouding gevestigde ondernemers	19
4.6	Man-vrouwerhouding per segment:	19
4.7	Geboorteland gevestigde ondernemers	19
4.8	Geboorteland starters:	20
5	Definities en verantwoording	21

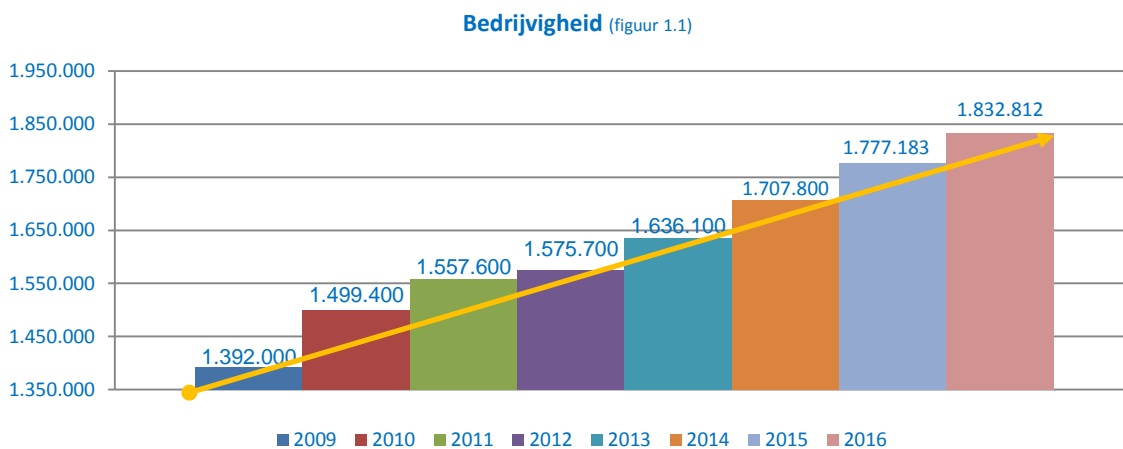

1 Bedrijven in Nederland

Op 31 december 2016 stonden 1.832.812 bedrijven ingeschreven in het Handelsregister. Het gaat om 1.747.114 hoofdvestigingen¹ en 85.698 nevenvestigingen². Bij nevenvestigingen gaat het meestal om filialen.

1.1 Bedrijvenstand: opnieuw een record

Grafiek 1.1 laat de eindstanden van het aantal bedrijven per jaar zien: 1.832.812 is de eindstand van 2016. De groei van het aantal ondernemingen gaat gestaag door. Ook in 2016 wordt er een nieuw record gevestigd. Ten opzichte van 2015 is het aantal bedrijven met 55.629 gegroeid. Dat is een toename van 3%. In 2015 was deze groei nog 4%.

De sterkste groei vindt plaats bij parttime bedrijven en (parttime) zzp'ers. Het mkb blijft gelijk. Er is sprake van krimp bij het grootbedrijf.

Het aantal zzp'ers stijgt in 2016 met 4% naar 882.694. In 2015 groeide dit segment nog met 6%. Het aantal parttime zzp'ers groeide in 2016 (groei van 5%) sneller dan in 2015 (groei van 4%). Het aantal parttime bedrijven nam in 2016 met 4% toe ten opzichte van 2015. Dat is gelijk aan 2015. Toen was de groei eveneens 4%.

Het midden en klein bedrijf groeit met 154 bedrijven wat percentueel gelijk is aan 0%. Slechts 0,1% van alle in Nederland ingeschreven bedrijven behoort tot het grootbedrijf, het bestand is het afgelopen jaar met -1% gekrompen.

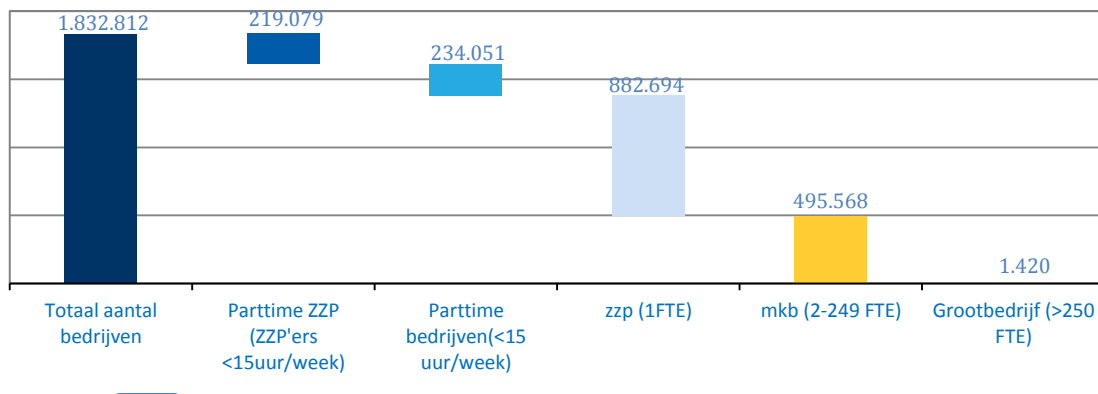
¹ Hoofdvestiging = hoofdkantoor, hoofdkwartier, hoofdzetel

² Nevenvestiging = Vestiging van onderneming op een andere plaats dan hoofdvestiging

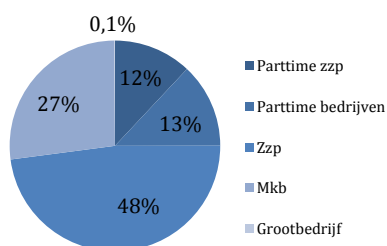

1.2 Absolute verdeling van bedrijfsleven 2016:

Bedrijvigheid in klantsegmenten (figuur 1.2)

1.3 Relatieve verdeling bedrijfsleven over segmenten in 2016

1.4 Provinciale verschillen in groei in 2016

De gemiddelde groei van het aantal bedrijven in Nederland is 3%. Per provincie zijn de cijfers als volgt:

Drenthe	2.4%
Flevoland	2.6%
Friesland	2.2%
Gelderland	3.5%
Groningen	2.9%
Limburg	2.5%
Noord Brabant	2.7%
Noord Holland	3.7%
Overijssel	2.8%
Utrecht	3.1%
Zeeland	2.2%
Zuid Holland	3.5%

1.5 Bedrijven per sector

Gezondheid (7%) en Logistiek (7%) zijn de opvallendste sectoren. De volgorde van de sectorindeling verandert wanneer wij binnen de segmenten gaan vergelijken. Zie daarvoor de onderstaande tabel.

Opvallende sectoren zijn de volgende.

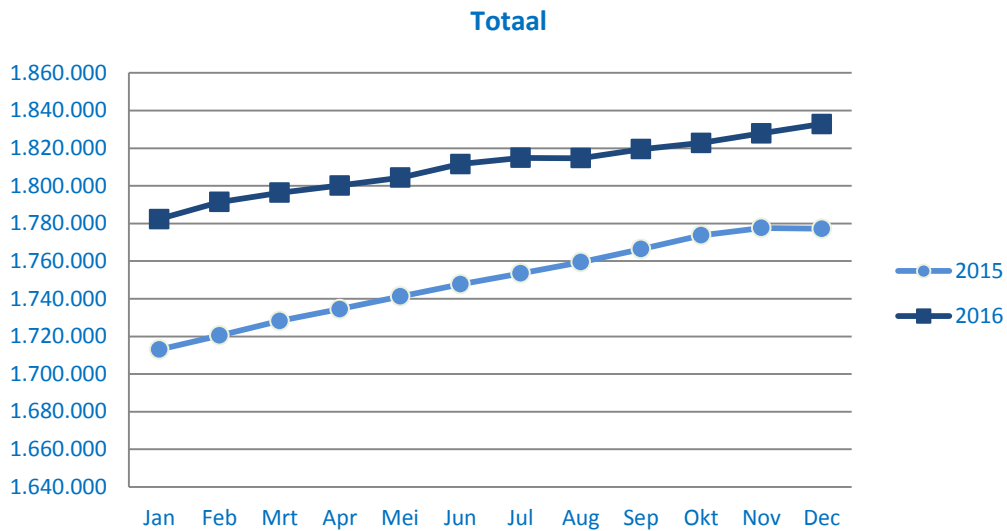
- Logistiek: De taxibranche kan zich door de wijziging van de taxiwet opmaken voor grote veranderingen, met name op de zzp-markt. Want de afschaffing van de eis tot vakbekwaamheid taxiondernemer biedt mogelijkheden voor de taximarkt als geheel, zeker op het platteland. Maar ook bedreigingen voor bestaande taxiondernemers in de vorm van nieuwe toetreders. Want het vergt voortaan nog maar een relatief kleine investering om zzp-taxichauffeur te worden.
- Gezondheid: Door de vele veranderingen binnen de sector gezondheid van nationaal niveau naar gemeentelijk niveau heeft voor veel beweging binnen deze sector gezorgd.

Sector	Totaal			Parttime ZZP				Parttime Bedrijven			
	Stand 01-01-2017	Stand 01-01-2016	% groei	Stand 01-01-2017	Stand 01-01-2016	% groei	% binnen sector	Stand 01-01-2017	Stand 01-01-2016	% groei	% binnen sector
Bouw	179.104	173.840	3%	6.981	6.758	3%	4%	15.605	15.286	2%	9%
Cultuur, sport en recreatie	98.157	93.809	5%	15.608	14.551	7%	16%	8.300	8.095	3%	8%
Detailhandel	204.526	202.182	1%	19.332	18.600	4%	9%	20.035	19.656	2%	10%
Energie, water en milieu	6.817	6.522	5%	343	333	3%	5%	3.350	3.180	5%	49%
Financiële instellingen	34.969	34.894	0%	1.923	1.943	-1%	5%	15.922	15.708	1%	46%
Gezondheid	164.059	153.227	7%	27.448	25.091	9%	17%	17.947	16.486	9%	11%
Groothandel	121.814	122.173	0%	8.855	9.011	-2%	7%	28.566	27.204	5%	23%
Horeca	66.329	63.914	4%	3.728	3.318	12%	6%	8.201	7.705	6%	12%
ICT en media	103.726	100.475	3%	16.103	15.774	2%	16%	15.722	14.869	6%	15%
Industrie	76.452	74.723	2%	6.053	5.742	5%	8%	9.301	9.037	3%	12%
Land- en tuinbouw	82.150	80.742	2%	3.910	3.807	3%	5%	7.279	7.163	2%	9%
Logistiek	52.504	48.949	7%	2.322	2.142	8%	4%	8.447	8.290	2%	16%
Overig	83.067	76.691	8%	21.470	18.880	14%	26%	7.296	7.004	4%	9%
Persoonlijke dienstverlening	82.300	78.893	4%	19.639	18.658	5%	24%	2.961	2.921	1%	4%
Zakelijke diensten	476.838	466.149	2%	65.364	63.218	3%	14%	65.119	62.846	4%	14%
Totaal	1.832.812	1.777.183	3%	219.079	207.826	5%	12%	234.051	225.450	4%	13%

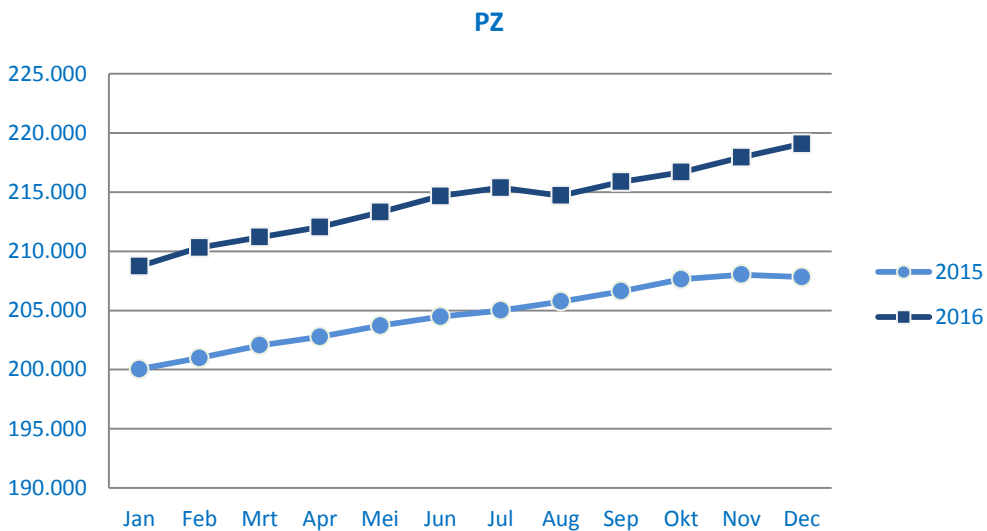
Sector	ZZP				MKB				Grootbedrijf			
	Stand 01-01-2017	Stand 01-01-2016	% groei	% binnen sector	Stand 01-01-2017	Stand 01-01-2016	% groei	% binnen sector	Stand 01-01-2017	Stand 01-01-2016	% groei	% binnen sector
Bouw	118.690	113.723	4%	66%	37.769	38.013	-1%	21%	59	60	-2%	0%
Cultuur, sport en recreatie	62.556	59.564	5%	64%	11.674	11.581	1%	12%	19	18	6%	0%
Detailhandel	71.829	69.554	3%	35%	93.284	94.326	-1%	46%	46	46	0%	0%
Energie, water en milieu	1.294	1.208	7%	19%	1.785	1.756	2%	26%	45	45	0%	1%
Financiële instellingen	8.157	8.110	1%	23%	8.863	9.028	-2%	25%	104	105	-1%	0%
Gezondheid	84.787	78.871	8%	52%	33.768	32.670	3%	21%	109	109	0%	0%
Groothandel	39.274	39.728	-1%	32%	45.020	46.124	-2%	37%	99	106	-7%	0%
Horeca	15.931	14.988	6%	24%	38.443	37.878	1%	58%	26	25	4%	0%
ICT en media	51.867	50.001	4%	50%	19.953	19.741	1%	19%	81	90	-10%	0%
Industrie	30.584	29.349	4%	40%	30.157	30.236	0%	39%	357	359	-1%	0%
Land- en tuinbouw	26.795	26.058	3%	33%	44.160	43.708	1%	54%	6	6	0%	0%
Logistiek	22.317	19.301	16%	43%	19.305	19.103	1%	37%	113	113	0%	0%
Overig	45.295	42.033	8%	55%	8.988	8.756	3%	11%	18	18	0%	0%
Persoonlijke dienstverlening	47.078	44.759	5%	57%	12.619	12.552	1%	15%	3	3	0%	0%
Zakelijke diensten	256.240	249.809	3%	54%	89.780	89.942	0%	19%	335	334	0%	0%
Totaal	882.694	847.056	4%	48%	495.568	495.414	0,03%	27%	1.420	1.437	-1%	0%

1.6 Ontwikkeling per maand per segment

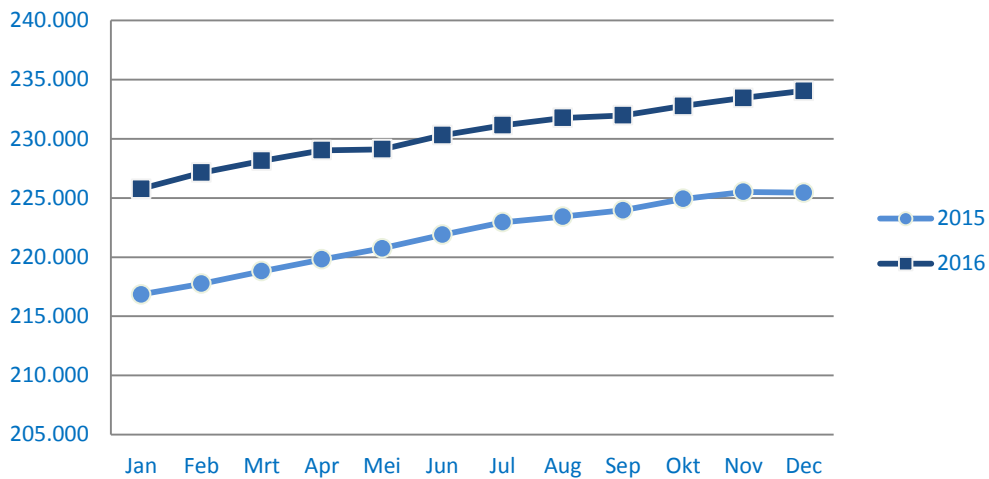
Totaal: De groei wordt voornamelijk veroorzaakt door de segmenten, zelfstandigen zonder personeel, parttime zelfstandigen en parttime bedrijven. Wij constateren in het mkb een afname ten gevolge van het aantal faillissementen. Een deel wordt later in het jaar gecompenseerd. Bij het Grootbedrijf zien we een reductie van het aantal vestigingen.

Parttime zelfstandigen: deze groep groeit gestaag, maar vertoont een plotselinge daling in augustus. Dat wordt veroorzaakt door een groter aantal opheffingen in die maand. Mogelijk speelde hierbij de onzekerheid over de per 1 mei ingevoerde wet DBA een rol.

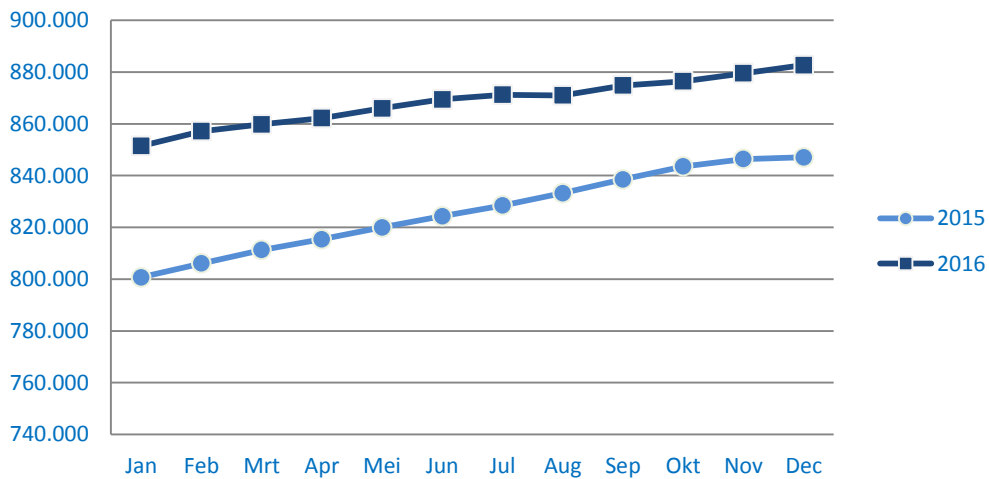

PB

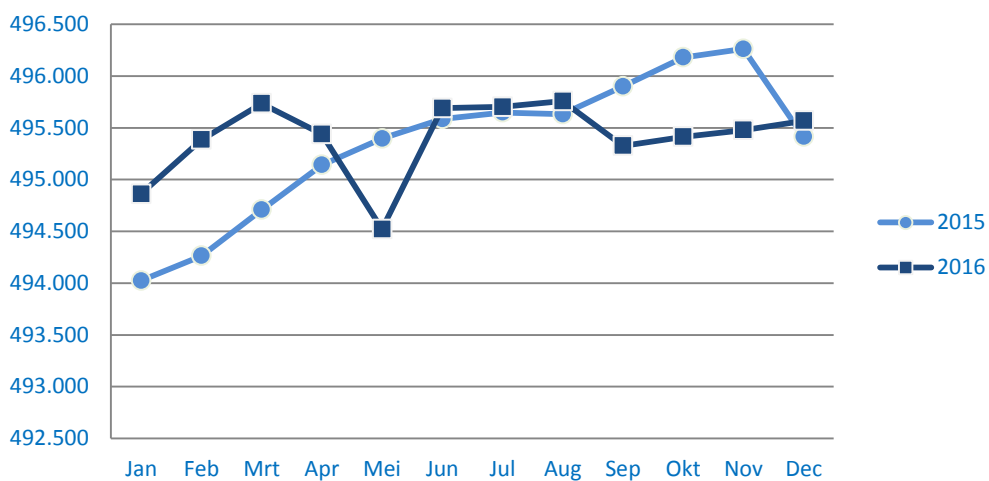
Parttime bedrijven: deze groep is over heel 2016 gegroeid ten opzichte van 2015.

ZZP

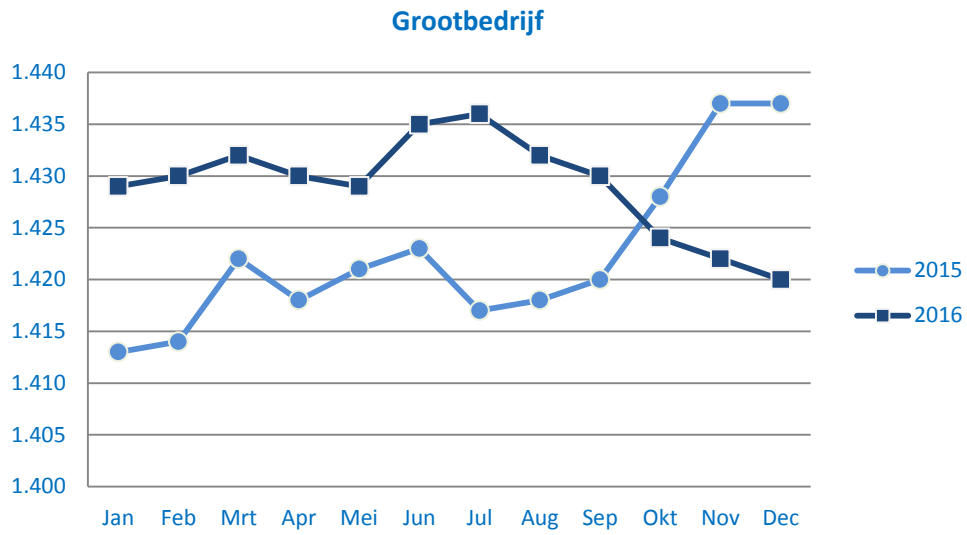

Zelfstandigen zonder personeel: na juni vlakt de groei af tot november. Mogelijk speelt de onzekerheid over de per 1 mei ingevoerde wet DBA hierbij een rol.

MKB

Midden & Klein bedrijf: 2016 begint met een aantal opvallende faillissementen en ook in mei hebben we een dieptepunt.

Grootbedrijf: hier zien wij dat bij een aantal grootbedrijven het aantal nevenvestigingen is gereduceerd.

2 Startende bedrijven

2.1 Startende bedrijven in 2016

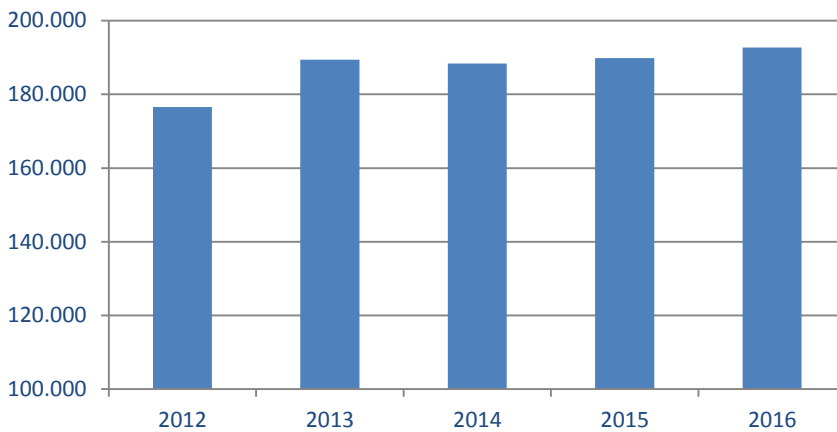
In 2016 zijn 192.672 bedrijven gestart. Het gaat om 183.086 hoofdvestigingen en 9.586 nevenvestigingen. De meeste starters bevinden zich onder de groep zzp (absoluut 107.011/ 56%), parttime zelfstandigen (absoluut 32.347/17%), parttime bedrijven (absoluut 27.691/14%), mkb (absoluut 25.608 / 13%) en het Grootbedrijf (absoluut 15 /0%). Dit is het hoogste aantal starters in afgelopen vijf jaar.

de

Onderstaande grafiek laat de ontwikkeling van het aantal startende ondernemingen zien sinds 2012.

Aantal starters 2010-2016 (figuur 2.1)

2.2 Startende bedrijven per sector

Na het overzicht van het aantal starters wordt in deze paragraaf gekeken naar het aantal starters per sector. Hieronder volgt de stand van 2016 en voor het aandeel van het segment binnen de sector.

Bij de parttime zelfstandigen zien wij een groei bij Energie, water en milieu (61%) alsmede Cultuur, sport en recreatie (42%). Bij de parttime bedrijven zien wij een sterke groei bij de financiële instellingen (55%) en Energie, water en milieu (28%). De zzp'er zien we de meeste groei in de Logistiek (57%). Bij het mkb logistiek (14%) en industrie (12%).

Uit bovenstaande tabellen blijkt dat het aantal startende zzp'ers in 2016 op 107.011 uitkomt. In 2015 waren dit er 111.432; een afname van 4%. Het beeld bij het mkb is het aantal starters 25.608, waar dit aantal in 2015 25.597 was. Dit is 0%.

Sector	Totaal			Parttime ZZP				Parttime Bedrijven			
	Starters 2016	Starters 2015	% groei	Starters 2016	Starters 2015	% groei	% binnen sector	Starters 2016	Starters 2015	% groei	% binnen sector
Bouw	16.826	17.403	-3%	769	673	14%	5%	1.530	1.368	12%	9%
Cultuur, sport en recreatie	10.510	9.477	11%	2.384	1.675	42%	23%	921	808	14%	9%
Detailhandel	22.914	23.739	-3%	3.696	3.423	8%	16%	3.131	3.044	3%	14%
Energie, water en milieu	787	682	15%	37	23	61%	5%	416	324	28%	53%
Financiële instellingen	1.624	1.304	25%	66	54	22%	4%	832	536	55%	51%
Gezondheid	20.539	20.891	-2%	4.434	3.307	34%	22%	2.748	3.932	-30%	13%
Groothandel	10.396	10.327	1%	949	909	4%	9%	3.618	3.224	12%	35%
Horeca	8.400	8.184	3%	821	608	35%	10%	1.405	1.315	7%	17%
ICT en media	11.710	11.598	1%	2.016	1.591	27%	17%	2.298	2.250	2%	20%
Industrie	6.262	6.086	3%	817	716	14%	13%	981	942	4%	16%
Land- en tuinbouw	2.857	3.517	-19%	235	355	-34%	8%	409	353	16%	14%
Logistiek	7.287	5.182	41%	337	240	40%	5%	722	714	1%	10%
Overig	11.716	10.359	13%	4.237	2.836	49%	36%	880	952	-8%	8%
Persoonlijke dienstverlening	8.954	8.734	3%	2.342	1.910	23%	26%	316	342	-8%	4%
Zakelijke diensten	51.890	52.329	-1%	9.207	7.391	25%	18%	7.484	6.949	8%	14%
Totaal	192.672	189.812	2%	32.347	25.711	26%	17%	27.691	27.053	2%	14%

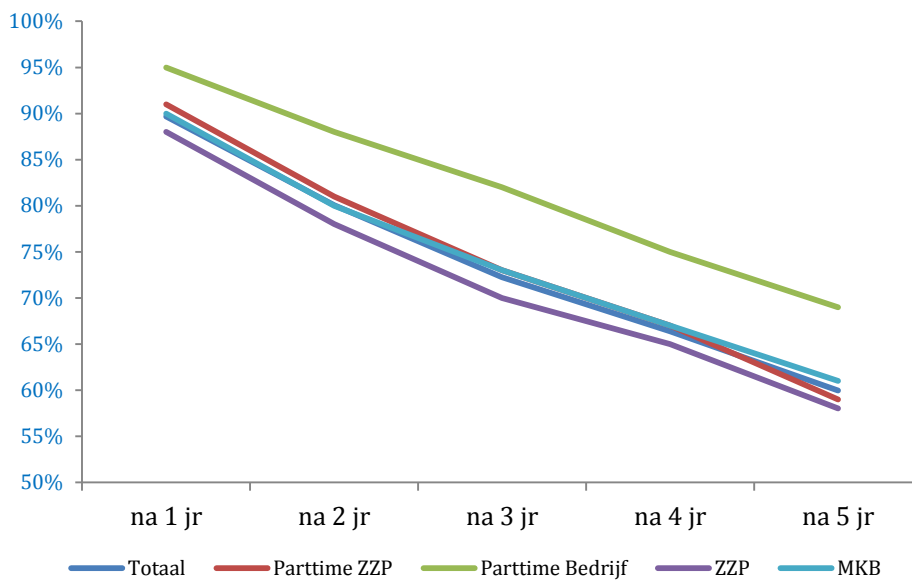
Sector	ZZP				MKB				Grootbedrijf			
	Starters 2016	Starters 2015	% groei	% binnen sector	Starters 2016	Starters 2015	% groei	% binnen sector	Starters 2016	Starters 2015	% groei	% binnen sector
Bouw	13.247	14.160	-6%	79%	1.280	1.202	6%	8%	0	0		0%
Cultuur, sport en recreatie	6.379	6.190	3%	61%	826	804	3%	8%	0	0		0%
Detailhandel	10.998	11.876	-7%	48%	5.089	5.396	-6%	22%	0	0		0%
Energie, water en milieu	246	242	2%	31%	88	89	-1%	11%	0	4	-100%	0%
Financiële instellingen	456	459	-1%	28%	269	254	6%	17%	1	1	0%	0%
Gezondheid	11.061	11.435	-3%	54%	2.294	2.214	4%	11%	2	3	-33%	0%
Groothandel	3.969	4.375	-9%	38%	1.860	1.819	2%	18%	0	0		0%
Horeca	3.124	3.280	-5%	37%	3.048	2.980	2%	36%	2	1	100%	0%
ICT en media	5.841	6.220	-6%	50%	1.553	1.537	1%	13%	2	0		0%
Industrie	3.317	3.408	-3%	53%	1.145	1.018	12%	18%	2	2	0%	0%
Land- en tuinbouw	1.469	2.066	-29%	51%	744	743	0%	26%	0	0		0%
Logistiek	5.139	3.269	57%	71%	1.088	958	14%	15%	1	1	0%	0%
Overig	5.891	5.821	1%	50%	708	750	-6%	6%	0	0		0%
Persoonlijke dienstverlening	5.700	5.867	-3%	64%	596	615	-3%	7%	0	0		0%
Zakelijke diensten	30.174	32.764	-8%	58%	5.020	5.218	-4%	10%	5	7	-29%	0%
Totaal	107.011	111.432	-4%	56%	25.608	25.597	0%	13%	15	19	-21%	0%

2.3 Overlevingsratio³ naar sector

Hieronder staat de kans weergegeven dat een gestarte vestiging na een aantal jaren nog actief is. Dit is berekend op basis van de meest recente data en voor alle hoofdvestigingen die minimaal 1 jaar geleden en maximaal 5 jaar geleden zijn gestart. In onderstaande grafiek is weergegeven hoe deze overlevingsratio is. Opvallend is dat de parttime bedrijven een hogere overlevingsratio hebben. In deze bedrijven werken ondernemers samen in bijvoorbeeld een vof. Er is ook een klein verschil tussen de segmenten: van de zzp'ers is de kans dat ze na vijf jaar nog bestaan 58% en van mkb'ers 61%.

³ De overlevingsratio is de kans dat een gestarte hoofdvestiging na x jaar nog actief is. Dit is berekend op basis van de meest recente data en voor alle hoofdvestigingen die minimaal 1 jaar geleden en maximaal 5 jaar geleden zijn gestart.

Overlevingsratio bedrijven

Hieronder staat de overlevingsratio per segment na 5 jaar uitgesplitst per sector.

Overlevingsratio na 5 jaar	Totaal	Parttime ZZP	Parttime Bedrijven	ZZP	MKB
Bouw	55%	58%	68%	54%	58%
Cultuur, sport en recreatie	66%	64%	64%	68%	56%
Detailhandel	46%	42%	52%	44%	53%
Energie, water en milieu	74%	67%	88%	53%	60%
Financiële instellingen	75%	72%	80%	72%	72%
Gezondheid	68%	65%	76%	68%	73%
Groothandel	56%	52%	72%	49%	57%
Horeca	55%	48%	65%	47%	62%
ICT en media	63%	65%	64%	63%	59%
Industrie	65%	59%	70%	64%	67%
Land- en tuinbouw	74%	75%	85%	66%	86%
Logistiek	52%	52%	76%	44%	62%
Overig	66%	64%	67%	68%	63%
Persoonlijke dienstverlening	56%	59%	59%	54%	61%
Zakelijke diensten	63%	61%	73%	62%	62%
Totaal	60%	59%	69%	58%	61%

Opvallend is dat de overlevingsratio in de sector financiële instellingen het hoogst is. De reden is dat deze sector bestaat uit een redelijk stabiele groep welke sterk gereguleerd wordt door de overheid.

Ook land- en tuinbouw en de sector Energie, water en milieu scoren bij vrijwel alle sectoren hoog.

3 Opheffingen en faillietverklaringen

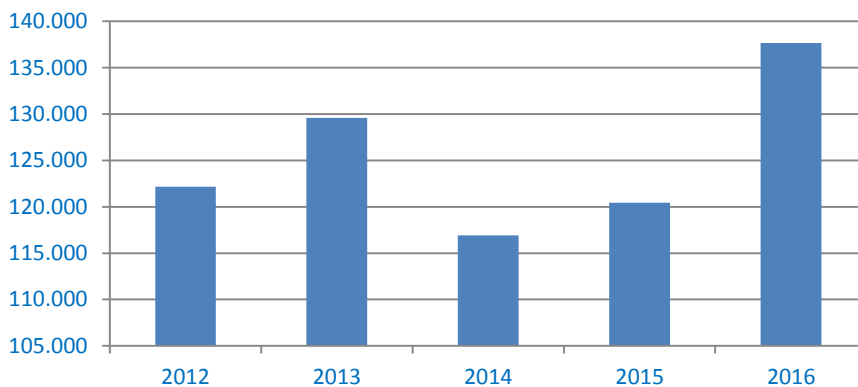
3.1 Opheffingen in 2016

In 2016 zijn 137.665 bedrijven uit het handelsregister uitgeschreven: 129.456 hoofdvestigingen en 8.209 nevenvestigingen. Dit is het hoogste aantal uitschrijvingen in de afgelopen vijf jaar.

Bij de stoppers is de verdeling als volgt: parttime zzp (20.168 / 15%), parttime bedrijven (17.948 / 13%), zzp (69.728 / 51%), mkb (29.773 / 22%) en Grootbedrijf (48 / 0%)

Op verzoek van de Belastingdienst worden jaarlijks bedrijven uitgeschreven uit het Handelsregister. De reden is dan dat er volgens de Belastingdienst al langere tijd geen activiteiten meer plaatsvinden bij die ondernemingen. In 2016 werden er dientengevolge 24.907 bedrijven uitgeschreven. In 2015 waren het 17.850 bedrijven.

Stoppers 2010-2016

3.2 Opheffingen per sector

In paragraaf 3.1 werd het totaal van het aantal stoppers weergegeven. In deze paragraaf worden de stoppers per segment nader bekeken.

Bij de parttime zelfstandigen zien wij een toename in stoppende bedrijven bij Cultuur, sport en recreatie (36%). Bij de parttime bedrijven zien wij een toename in stoppende bedrijven bij Logistiek (29%), Bij zelfstandigen zonder personeel zien wij een toename in stoppende bedrijven bij Energie, water en milieu (33%). Bij mkb zien wij een toename in stoppende bedrijven bij Land- en tuinbouw (34%).

Stoppers

Sector	Totaal			Parttime ZZP				Parttime Bedrijven			
	Stoppers 2016	Stoppers 2015	% groei	Stoppers 2016	Stoppers 2015	% groei	% binnen sector	Stoppers 2016	Stoppers 2015	% groei	% binnen sector
Bouw	11.701	10.696	9%	513	441	16%	4%	1.191	1.313	-9%	10%
Cultuur, sport en recreatie	6.663	5.323	25%	1.387	1.019	36%	21%	695	627	11%	10%
Detailhandel	20.406	18.733	9%	2.821	2.584	9%	14%	2.363	2.150	10%	12%
Energie, water en milieu	480	396	21%	25	20	25%	5%	226	179	26%	47%
Financiële instellingen	2.031	2.147	-5%	113	109	4%	6%	1.030	1.129	-9%	51%
Gezondheid	10.101	9.129	11%	2.084	1.728	21%	21%	1.177	996	18%	12%
Groothandel	9.598	8.763	10%	978	817	20%	10%	1.955	1.733	13%	20%
Horeca	6.191	5.722	8%	405	311	30%	7%	781	736	6%	13%
ICT en media	9.020	7.308	23%	1.637	1.224	34%	18%	1.432	1.292	11%	16%
Industrie	4.565	4.183	9%	476	404	18%	10%	672	643	5%	15%
Land- en tuinbouw	3.035	2.375	28%	186	138	35%	6%	291	246	18%	10%
Logistiek	4.620	3.838	20%	205	193	6%	4%	594	460	29%	13%
Overig	6.018	4.979	21%	1.742	1.311	33%	29%	621	536	16%	10%
Persoonlijke dienstverlening	5.753	5.476	5%	1.379	1.210	14%	24%	275	284	-3%	5%
Zakelijke diensten	37.483	31.384	19%	6.217	4.794	30%	17%	4.645	4.144	12%	12%
Totaal	137.665	120.452	14%	20.168	16.303	24%	15%	17.948	16.468	9%	13%

Sector	ZZP				MKB				Grootbedrijf			
	Stoppers 2016	Stoppers 2015	% groei	% binnen sector	Stoppers 2016	Stoppers 2015	% groei	% binnen sector	Stoppers 2016	Stoppers 2015	% groei	% binnen sector
Bouw	8.213	7.103	16%	70%	1.783	1.834	-3%	15%	1	5	-80%	0%
Cultuur, sport en recreatie	3.743	2.980	26%	56%	838	697	20%	13%	0	0		0%
Detailhandel	8.694	8.032	8%	43%	6.527	5.967	9%	32%	1	0		0%
Energie, water en milieu	138	104	33%	29%	90	90	0%	19%	1	3	-67%	0%
Financiële instellingen	359	371	-3%	18%	525	535	-2%	26%	4	3	33%	0%
Gezondheid	5.208	4.736	10%	52%	1.628	1.661	-2%	16%	4	8	-50%	0%
Groothandel	3.866	3.617	7%	40%	2.795	2.596	8%	29%	4	0		0%
Horeca	2.172	2.031	7%	35%	2.833	2.643	7%	46%	0	1	-100%	0%
ICT en media	4.165	3.347	24%	46%	1.775	1.444	23%	20%	11	1	1000%	0%
Industrie	2.056	1.862	10%	45%	1.356	1.267	7%	30%	5	7	-29%	0%
Land- en tuinbouw	1.384	1.118	24%	46%	1.174	873	34%	39%	0	0		0%
Logistiek	2.631	2.159	22%	57%	1.189	1.023	16%	26%	1	3	-67%	0%
Overig	2.990	2.569	16%	50%	665	563	18%	11%	0	0		0%
Persoonlijke dienstverlening	3.487	3.312	5%	61%	612	670	-9%	11%	0	0		0%
Zakelijke diensten	20.622	17.018	21%	55%	5.983	5.424	10%	16%	16	4	300%	0%
Totaal	69.728	60.359	16%	51%	29.773	27.287	9%	22%	48	35	137%	0%

3.3 Faillietverklaringen

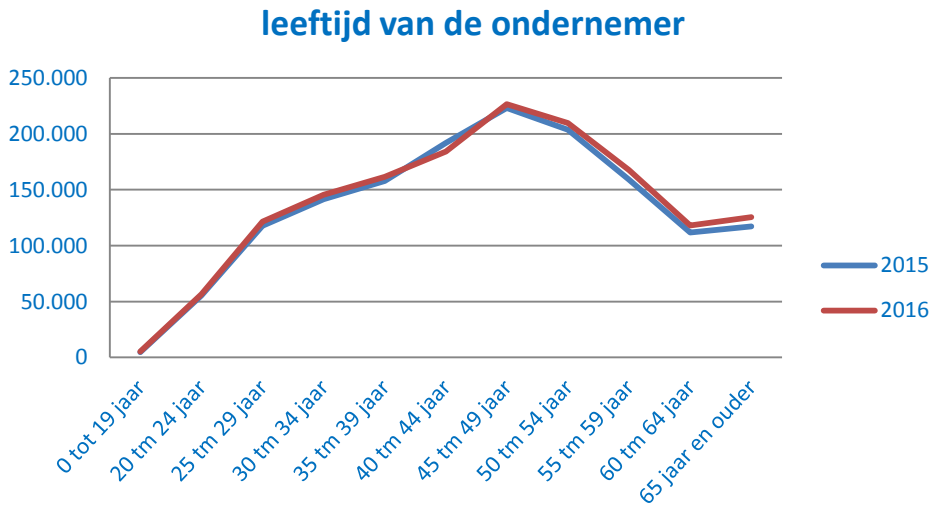
In 2016 gingen 4.065 hoofdvestigingen failliet. 16% minder dan in 2015. Toen gingen 4.861 hoofdvestigingen over de kop. Er waren in 2016 wel meer nevenvestigingen betrokken bij de faillissementen dan in 2015: 1.735 tegen 1.061 in 2015. De belangrijkste reden van het grote aantal nevenvestigingen is het faillissement van veel detailhandelsketens.

4 Ondernemerskenmerken

Omdat een ondernemer meer ondernemingen kan hebben, is het aantal ondernemers lager dan het aantal ondernemingen. Op basis van 1.522.078 ondernemers geven we een schets van de belangrijkste kenmerken, zoals de leeftijd van de ondernemer, de man-vrouwverhouding en het geboorteland.

4.1 Leeftijden gevestigde ondernemers

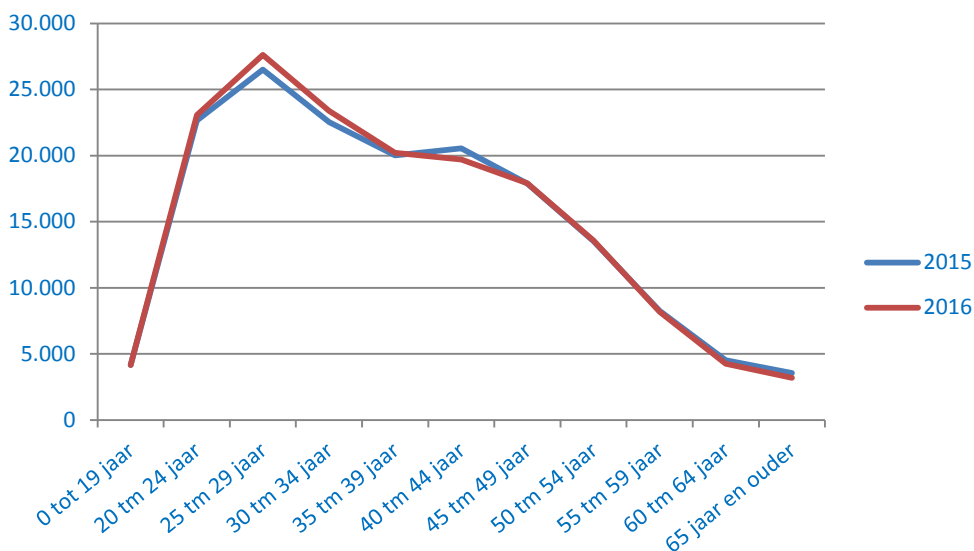

De gemiddelde leeftijd van de ondernemer stijgt van 44 in 2011 naar 46 in 2016. De gemiddelde zzp'er is iets jonger, namelijk 45 jaar. Mkb'ers zijn gemiddeld iets ouder: 48 jaar.

Gemiddelde leeftijd ondernemer	zzp	mkb	
2011	44	43	46
2012	44	43	47
2013	45	44	47
2014	45	44	47
2015	45	44	47
2016	46	45	48

4.2 Leeftijden starters

Sinds 2011 ligt de gemiddelde leeftijd van de starters op 37 jaar.

Gemiddelde leeftijd startende ondernemer	pz	pz start	pb	Pb start	Zzp	Zzp start	mkb	Mkb start
2016	44	37	46	35	44	37	48	36

In 2016 zijn meer starters tussen de dertig en de veertig dan in 2015 en minder tussen de 40 en 44 jaar oud. De gemiddelde leeftijd van de starter daalt dus licht.

4.3 Leeftijdverdeling gevestigde ondernemers

In onderstaande tabellen staan de leeftijdsverdelingen van de bestaande ondernemer per segment: parttime zzp, parttime bedrijven, zzp, en mkb. In de kolom met de segmentaanduiding is de verdeling van de leeftijden te zien. In de kolom met Δ wordt de wijziging ten opzichte van vorig jaar aangegeven.

Ten opzichte van 2015 groeit de – in absolute aantallen kleinste - leeftijdscategorie van 0 tot 19 jaar (5.209 ondernemers) met 14%. In alle segmenten tot 40 jaar (behalve in het mkb) is een lichte stijging van het aantal ondernemers te zien. De enige categorie waar over alle segmenten een daling waarneembaar is ten opzichte van 2015 is de leeftijdscategorie 40 t/m 44 jaar.

In de leeftijdscategorieën vanaf 55+ is in 2016 een sterke toename te zien. Het aantal 55+ ondernemers neemt in 2016 met 6% toe ten opzichte van 2015. 411.166 ondernemers zijn nu ouder dan 55. De redenen zijn onder andere dat meer mensen langer actief blijven, de pensioengerechtigde leeftijd wordt verhoogd en het lastig kan zijn om een opvolger te vinden.

leeftijdscategorie	Pz 2016	Δ% t.o.v. 2015	Pb 2016	Δ% t.o.v. 2015	zzp 2016	Δ% t.o.v. 2015	mkb 2016	Δ% t.o.v. 2015
0 tot 19 jaar	1%	23%	1%	1%	0%	9%	0%	12%
20 tm 24 jaar	5%	3%	5%	4%	4%	1%	3%	2%
25 tm 29 jaar	10%	1%	8%	0%	9%	4%	6%	-2%
30 tm 34 jaar	10%	0%	8%	-2%	11%	4%	8%	-2%
35 tm 39 jaar	11%	0%	9%	-3%	12%	4%	9%	-3%
40 tm 44 jaar	12%	-6%	11%	-7%	13%	-2%	11%	-9%
45 tm 49 jaar	14%	-1%	14%	-1%	15%	4%	15%	-2%
50 tm 54 jaar	13%	0%	14%	-1%	13%	5%	15%	-1%
55 tm 59 jaar	10%	3%	12%	4%	10%	8%	13%	2%
60 tm 64 jaar	7%	3%	9%	4%	7%	8%	10%	2%
65 jaar en ouder	9%	3%	11%	6%	7%	8%	10%	6%
Eindtotaal	100%	3%	100%	0%	100 %	5%	100 %	0%

4.4 Leeftijdverdeling starters

In onderstaande tabellen wordt verder ingezoomd op de leeftijdsverdeling van de ondernemer. Per leeftijdscategorie is aangegeven wat hun relatieve belang in 2016 is en de wijziging van de dat belang ten opzichte van 2015.

Uit de tabel blijkt dat in 2016 58% van de startende zzp'er jonger is dan 40 jaar. Bij de mkb'ers is in 2016 64% onder de 40. Opvallend is de daling van het aantal starters in de leeftijdscategorie 40-44 jaar. Deze afname is een jaarlijks terugkerend beeld.

Verder valt op dat de ondernemer van 65 jaar en ouder afneemt bij de zzp maar groter wordt in het mkb. Dit kan te maken hebben met het feit dat de ondernemers in het mkb hun bedrijf moeilijk kunnen verkopen.

leeftijdscategorie	zzp 2016	Δ% t.o.v. 2015	mkb 2016	Δ% t.o.v. 2015
0 tot 19 jaar	2%	2%	3%	1%
20 tm 24 jaar	13%	4%	17%	3%
25 tm 29 jaar	17%	7%	18%	-2%
30 tm 34 jaar	14%	7%	14%	2%
35 tm 39 jaar	12%	2%	12%	0%
40 tm 44 jaar	12%	-2%	11%	-9%
45 tm 49 jaar	11%	3%	10%	2%
50 tm 54 jaar	8%	2%	8%	-3%
55 tm 59 jaar	5%	1%	5%	-1%
60 tm 64 jaar	3%	-8%	2%	-2%
65 jaar en ouder	2%	-9%	1%	5%
Eindtotaal	100%	3%	100%	-1%

4.5 Man-vrouwhouding gevestigde ondernemers

Steeds meer vrouwen gaan ondernemen: het percentage is gestegen van 32 in 2010 naar 36 in 2016. De toename is vooral het gevolg van het grote aantal vrouwen dat zich heeft gevestigd als parttime zzp'er. Inmiddels is het aandeel vrouwen in dat segment 46%. Ook in andere segmenten neemt het aandeel vrouwelijke ondernemers sinds 2010 toe: bij zzp'ers stijgt het van 30 naar 34 procent en in het mkb van 34 naar 35 procent.

De verdeling man-vrouw over de sectoren is traditioneel: veel mannen in de bouw en veel vrouwen in de zorg.

percentage ondernemers 2016	Pz - man	Pz - vrouw	Pb - man	Pb - vrouw	zzp - man	zzp - vrouw	mkb - man	mkb - vrouw
Bouw	98%	2%	91%	9%	9%	18%	99%	1%
Energie, water en milieu	90%	10%	83%	17%	81%	19%	97%	3%
ICT en media	90%	10%	88%	12%	81%	19%	87%	13%
Financiële instellingen	85%	15%	86%	14%	78%	22%	89%	11%
Logistiek	89%	11%	81%	19%	75%	25%	95%	5%
Groothandel	79%	21%	80%	20%	71%	29%	83%	17%
Industrie	68%	32%	23%	77%	69%	31%	83%	17%
Land- en tuinbouw	85%	15%	81%	19%	69%	31%	90%	10%
Zakelijke diensten	63%	37%	78%	22%	68%	32%	65%	35%
Cultuur, sport en recreatie	58%	42%	72%	28%	64%	36%	55%	45%
Detailhandel	57%	43%	66%	34%	62%	38%	65%	35%
Horeca	51%	49%	60%	40%	61%	39%	61%	39%
Gezondheid	23%	77%	54%	46%	51%	49%	25%	75%
Persoonlijke dienstverlening	6%	94%	26%	74%	37%	63%	13%	87%
Totaal	54%	46%	74%	26%	66%	34%	65%	35%

4.6 Man-vrouwhouding per segment

Voor het eerst zijn er meer vrouwen (52%) dan mannen die starten als parttime zelfstandige. In 2015 waren de mannen nog in de meerderheid (51%) in dit segment. Bij de parttime bedrijven is het aandeel vrouwen 28% (in 2015 29%) en bij zzp stijgt het aandeel vrouwen van 38% in 2015 naar 39% in 2016. In het mkb blijft het aandeel vrouwen gelijk op 31%.

4.7 Geboorteland gevestigde ondernemers

Het geboorteland van de ondernemer is ook een kenmerk dat in het Handelsregister wordt geregistreerd. Van de gevestigde ondernemers is in 2015 en 2016 respectievelijk 13,1% en 13,4% in het buitenland geboren. Van de starters was in 2015 19% niet in Nederland geboren en in 2016 21%. Het aantal ondernemers dat niet in Nederland is geboren neemt dus nog steeds toe. Daarnaast zijn er veel startende ondernemers, die zelf in Nederland geboren zijn, maar ouders hebben die in het buitenland geboren zijn. Die gegevens registreert de KvK niet.

Hieronder volgt een top 5 van de geboortelands van de ondernemers die in het buitenland geboren zijn.

geboorteland Pz	Aantal	%	geboorteland Pb	Aantal	%	geboorteland zzp	aantal	%	geboorteland mkb	aantal	%
Suriname	1.644	0,8%	Turkije	726	0,8%	Turkije	11.693	1,4%	Turkije	9.229	2,3%
Duitsland	1.089	0,5%	Suriname	548	0,6%	Polen	10.647	1,3%	China	5.607	1,4%
Turkije	896	0,4%	Duitsland	445	0,5%	Suriname	10.354	1,3%	Marokko	3.454	0,9%
België	781	0,4%	België	418	0,5%	Marokko	6.697	0,8%	Suriname	2.840	0,7%
Ned. Antillen	760	0,4%	China	391	0,5%	Duitsland	4.862	0,6%	Polen	1.848	0,5%

123.046 zzp ondernemers hebben een geboorteland anders dan Nederland wat neerkomt op 15%. Hiervan komt 1,4% uit Turkije en 1,3% uit Suriname. Binnen het mkb zijn 54.171 ondernemers (13,4%) elders geboren dan in Nederland. Binnen het mkb is 2,3% in Turkije geboren. Verder zijn er veel Chinezen actief in het mkb. Bij de starters ligt dit percentage hoger, namelijk op 20,6%.

4.8 Geboorteland starters

In 2016 had 21% van de startende ondernemers een ander geboorteland dan Nederland. Voor de parttime zelfstandigen geldt dat het percentage van 11,8%. Parttime bedrijven 13,9%, zzp 23,9% en mkb 21,1%.

Parttime zelfstandigen	abs	%	parttime bedrijven	abs	%	zzp	abs	%	mkb	abs	%
Suriname	273	7,5%	Turkije	163	1,6%	Polen	2492	2,5%	Turkije	663	2,9%
Bondsrepubliek Duitsland	215	5,9%	China	101	1,0%	Turkije	2113	2,1%	Marokko	346	1,5%
Turkije	178	4,9%	Bondsrepubliek Duitsland	87	0,8%	Suriname	1602	1,6%	China	335	1,5%
Polen	147	4,0%	Suriname	73	0,7%	Marokko	1474	1,5%	Afghanistan	214	0,9%
Nederlandse Antillen	141	3,9%	Afghanistan	56	0,5%	Bulgarije	1034	1,0%	Polen	200	0,9%
Totaal	3.649	100,0%		10.462	100,0%		101.250	100,0%		22.763	100,0%

Per segment is de top 5 van het land van herkomst afwijkend maar herkomstlanden als Polen, Turkije en Suriname zijn sterk vertegenwoordigd.

5 Definities en verantwoording

In deze hoofdstukken (H1 tm H3) gaat het over bedrijven.

Hiervoor geldt het volgende:

Alleen de economisch actieve bedrijven worden behandeld

Voor de bedrijven wordt gerapporteerd over de stand per 1-1-2017

Bedrijven = ondernemingen = hoofd – en nevenvestigingen, tenzij anders vermeld

Voor de dynamiek (starters, stoppers, failliet) wordt gerapporteerd over het jaar 2016

Startende bedrijven: startende hoofd – en nevenvestigingen, tenzij anders vermeld

Stoppende bedrijven: opgeheven hoofd – en nevenvestigingen, tenzij anders vermeld

Faillissementen: failliet verklaringen

Afrondingsverschillen kunnen optreden

Definities:

Hoofdvestiging¹ = Hoofdkantoor, hoofdkwartier, hoofdzetel

Nevenvestiging² = Vestiging van onderneming op een andere plaats dan hoofdvestiging

Overlevingsratio³ = Hieronder staat de kans weergegeven dat een gestarte hoofdvestiging na x jaar nog actief is. Dit is berekend op basis van de meest recente data en voor alle hoofdvestigingen die minimaal 1 jaar geleden en maximaal 5 jaar geleden zijn gestart.

Voor de segmenten geldt:

Ondernemingen geven bij de inschrijving bij de Kamer van Koophandel het volgende aan:

hoeveel personen werken er fulltime (15 uur of meer per week) in de onderneming, of

hoeveel personen werken er parttime (minder dan 15 uur per week) in de onderneming.

Segment:

Parttime zelfstandigen: 1 werkzame persoon parttime, 0 werkzame persoon fulltime, rechtsvorm EMZ / BV.

Parttime bedrijven: >1 werkzame persoon parttime, 0 werkzame persoon fulltime.

Zzp: 1 werkzame persoon fulltime, 0 werkzame persoon parttime, rechtsvorm EMZ / BV.

Mkb: 2-249 werkzame personen fulltime.

Grootbedrijf: > 250 werkzame personen fulltime

In deze hoofdstukken (H4 tm H5) gaat het over personen.

Hiervoor geldt het volgende:

Alleen de personen achter de economisch actieve bedrijven worden beschreven (eigenaars, vennoten en enig aandeelhouders)

Land van herkomst: betreft het geboorteland.

Dit is een uitgave van de Kamer van Koophandel

Business Intelligence

Datum: januari 2017

www.kvk.nl/jaaroverzichtondernemendnederland

Coverfoto: joyfull / Shutterstock.com

Alles uit deze uitgave mag worden gebruikt onder duidelijke bronvermelding

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met [persvoorlichting](mailto:persvoorlichting@kvk.nl), 06 30 35 29 21

Tweede herziene druk. In de eerste druk waren de cijfers over de sectoren Industrie en Land- en tuinbouw niet juist. In deze versie zijn ze verbeterd.